

มาตรการขับเคลื่อน ระเบียบวาระแห่งชาติ

เรื่อง สังคมสูงอายุ

6 Sustainable 4 Change

(ฉบับปรับปรุง)

มาตรการขับเคลื่อน ระเบียบวาระแห่งชาติ

เรื่อง สังคมสูงอายุ

6 Sustainable 4 Change

(ฉบับปรับปรุง)

มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ (ฉบับปรับปรุง)

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

Website : www.dop.go.th

Email : policy@dop.mail.go.th

โทรศัพท์ : 0 2642 4336 ต่อ 445 FAX : 0 2642 4337 ต่อ 309

พิมพ์ครั้งที่ : 2

จำนวน : 1,500 เล่ม

พิมพ์ที่ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

376 ถนนชัยพฤกษ์ แขวงตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170

โทรศัพท์ 0-2422-9000 โทรสาร 0-2433-2742

E-mail: aprint@amarin.co.th Homepage: www:amarin.com

คำนำ

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก คือ การสูงอายุของประชากร ประเทศไทย ก็ได้เข้าสู่สังคมสูงอายุเช่นเดียวกัน โดยใน พ.ศ. 2564 จะมีผู้สูงอายุในประเทศไทยมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ความท้าทายจากการก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ คือ ประชากรสูงอายุ จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมได้อย่างไร และกลุ่มประชากรก่อนวัยผู้สูงอายุ จะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ ที่มีคุณภาพได้หรือไม่

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุภายใต้แผนผู้สูงอายุ แห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 และได้มีการประกาศพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เพื่อให้ การคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุน ผู้สูงอายุตามสิทธิที่พึงได้รับ แต่การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ที่ผ่านมายังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และภาคีเครือข่าย ที่เกี่ยวข้อง หากประเทศไทยยังไม่บูรณาการงานด้านผู้สูงอายุอย่างแท้จริง อาจไม่สามารถจัดการ กับความท้าทายที่จะเกิดขึ้นจากการก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุได้

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในฐานะ เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบภารกิจเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยตรง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริม ศักยภาพ คุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงได้จัดทำมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ มีแนวทางการขับเคลื่อน สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดการบูรณาการ ในการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และเพื่อให้ คนทุกวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมสูงอายุ

โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2561 โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการขับเคลื่อน เพื่อให้เกิดเป็น รูปธรรม

๑๑๑ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2561 ๑๑๑

○ เห็นชอบในหลักการมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ และให้หน่วยงานรับผิดชอบดำเนินงานด้านผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติต่อไป ตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เสนอ และให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้รับความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงยุติธรรม สำนักงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม รวมทั้งข้อสังเกตของกระทรวงการคลัง กระทรวงคมนาคม และกระทรวงมหาดไทย ไปพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปด้วย

○ ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาความเป็นไปได้ในการนำพื้นที่ของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีจำนวนนักเรียนน้อย และอาจถูกยุบรวมมาใช้ประโยชน์ในการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้และดูแลผู้สูงอายุของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ โดยดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	8
1. เหตุผลความจำเป็น	8
2. วัตถุประสงค์	10
3. คำนิยาม	10
4. ระยะเวลา	10
5. กลุ่มเป้าหมาย	10
6. การติดตามและประเมินผล	10
บทที่ 2 กรอบแนวคิดและนโยบายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ	11
1. การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ภายใต้กรอบสหประชาชาติ : แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริด ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Ageing)	11
2. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)	12
3. แนวคิด Active Ageing ขององค์การอนามัยโลก	13
4. ปฏิญญาอาเซียนในเรื่องผู้สูงอายุ	13
5. แนวทางการจัดสวัสดิการด้านผู้สูงอายุของต่างประเทศ	15
6. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	15
7. ร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)	16
8. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)	17
9. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552	17
10. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2553 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560	18
11. นโยบายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง	19
12. ข้อเสนอคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม	20
13. รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “สังคมผู้สูงอายุ : ระเบียบวาระแห่งชาติ” ของคณะกรรมการการศึกษา สังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ	21
บทที่ 3 ประเด็นท้าทายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ	23
1. การสูงอายุของประชากรไทย	23
2. ความท้าทายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ	24
3. ข้อค้นพบจากการติดตามประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2555 - 2559)	25

บทที่ 4	กระบวนการจัดทำมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ	26
1.	ศึกษา วิเคราะห์ เชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	26
2.	การจัดทำมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ	27
3.	การรับฟังความคิดเห็นระเบียบวาระแห่งชาติ เวที Thailand Social Expo 2018 และการประชุมต่าง ๆ จากผู้สูงอายุและเครือข่าย	27
บทที่ 5	มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ	30
1.	เป้าหมายร่วม	30
2.	มาตรการ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และโครงการสำคัญ	30
บทที่ 6	กลไกและการติดตามประเมินผล	42
1.	กลไก มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ	42
2.	การติดตามประเมินผลมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ	44
ภาคผนวก		45
	คำสั่งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ	46
คณะผู้จัดทำ		49

บทที่ 1 บทนำ

1. เหตุผลความจำเป็น

• การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรสูงอายุในระดับโลกและอาเซียน

ทศวรรษนี้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก คือ การสูงวัยของประชากร โดยจะเห็นได้จากใน พ.ศ. 2559 โลกมีประชากรทั้งหมดประมาณ 7,433 ล้านคน ในจำนวนนี้มีประชากรสูงอายุจำนวน 929 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.5 ของประชากรทั้งหมด (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559)

ระดับประชาคมอาเซียนซึ่งมีสมาชิก 10 ประเทศ มีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ใน พ.ศ. 2559 มีจำนวน 3 ประเทศที่ก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุแล้ว ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ (ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 18.7) ประเทศไทย (ร้อยละ 16.5) และประเทศเวียดนาม (ร้อยละ 10.7) (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559) โดยมีแนวโน้มว่าประชากรโลกจะมีอายุสูงขึ้นเรื่อย ๆ การสูงวัยของประชากรจึงเป็นปรากฏการณ์ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรทั่วโลกอยู่ในปัจจุบันและในอนาคตข้างหน้า

• สถานการณ์การสูงอายุของประชากรไทย

สำหรับประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุมานับตั้งแต่ พ.ศ. 2548 และกำลังจะก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยระดับสมบูรณ์ใน พ.ศ. 2564 หมายถึง สังคมที่มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด โดยคาดการณ์ว่าใน พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด คือ มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด

การเข้าสู่สังคมสูงวัย สาเหตุหนึ่งมาจากประเทศไทยประสบความสำเร็จในการวางแผนครอบครัว ในช่วง พ.ศ. 2515 - 2538 ทำให้ประชากรเพิ่มช้าลงอย่างมาก เมื่อ 50 ปีก่อนประชากรไทยเคยเพิ่มด้วยอัตราที่สูงกว่าร้อยละ 3 ต่อปี แต่ปัจจุบันอัตราเพิ่มประชากรได้ลดต่ำลงเหลือเพียงร้อยละ 0.5 ต่อปี (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559) นอกจากนี้ ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่เกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้อายุคาดเฉลี่ย (life expectancy) ของคนไทยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (Life expectancy at birth) ของคนไทยเพิ่มสูงขึ้นทั้งชายและหญิง โดยในช่วงปี พ.ศ. 2543 - 2548 ชายมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด 68.15 ปี และหญิงมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด 72.39 ปี ประกอบกับประชากรรุ่นเกิดล้าน (ประชากรที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2506 - 2526 ซึ่งมีมากกว่า 1 ล้านคนในแต่ละปี) กำลังเคลื่อนเข้าสู่กลุ่มประชากรสูงอายุ (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559)

ผู้สูงอายุของประเทศไทย ใน พ.ศ. 2560 มีจำนวนทั้งสิ้น 11,312,447 คน เป็นชายจำนวน 5,083,681 คน (ร้อยละ 44.94) และหญิง 6,228,766 คน (55.06) โดยจำแนกตามกลุ่มช่วงวัย โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยต้น (60 - 69 ปี) ร้อยละ 57.4 กลุ่มวัยกลาง (70 - 79 ปี) ร้อยละ 29 และกลุ่มวัยปลาย (80 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 13.6 (ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2560)

ผลกระทบจากการเข้าสู่สังคมสูงวัย การเข้าสู่สังคมสูงวัยกระทบต่อการพัฒนาประเทศและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะยาว ทั้งประเด็นงบประมาณ เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม

ด้านงบประมาณของภาครัฐ ปัจจุบันภาครัฐใช้งบประมาณดูแลผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก ทั้งงบประมาณสำหรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และงบประมาณด้านสุขภาพ โดยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นทุกปี ตามสัดส่วนของผู้สูงอายุ การจัดสรรงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ตั้งแต่ พ.ศ. 2552 รัฐบาลจัดสรรงบประมาณสำหรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวน 21,963,075,000 บาท จนถึงปัจจุบันใช้งบประมาณ 66,359,650,800 บาท (ตารางที่ 1) งบประมาณด้านสุขภาพ ผลการ

ศึกษาจากโครงการการประมาณค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพจากผลของการสร้างเสริมสุขภาพ TDR สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พบว่า ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประเทศไทยในอดีตถึงปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมดของรัฐบาลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ประมาณการค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของไทยในอีก 15 ปีข้างหน้าตามหลัก OECD จะมีค่าประมาณ 4.8 - 6.3 แสนล้านบาท เมื่อผนวกกับปัจจัยสังคมสูงวัย ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นไปถึง 1.4 - 1.8 ล้านล้านบาท ซึ่งหากใน พ.ศ. 2575 รัฐบาลยังไม่ออกมาตรการควบคุมพฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ คาดว่าจะทำให้ค่าใช้จ่ายสูงขึ้นไปถึง 2.2 ล้านล้านบาท (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2560)

ตารางที่ 1 ข้อมูลการจัดสรรเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

ปีงบประมาณ	จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ (คน)	จำนวนเงิน (บาท)
2552	5,448,843	21,963,075,000
2553	5,652,893	32,779,232,400
2554	6,521,749	37,893,398,000
2555	6,784,734	52,535,425,200
2556	7,308,315	58,347,043,200
2557	7,664,599	60,999,878,400
2558	7,749,138	61,879,284,200
2559	8,012,853	63,219,443,300
2560	8,158,313	64,783,645,200
2561	8,379,782	66,359,650,800

(ข้อมูล : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น/กรุงเทพมหานคร/เมืองพัทยา)

ด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การลดลงของจำนวนประชากรโดยรวมของประเทศ โดยเฉพาะสัดส่วนของประชากรในวัยแรงงานซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการผลิต ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

อีกทั้งปัญหาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า การขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นการทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการ มีความซ้ำซ้อนทั้งในเชิงประเด็นและพื้นที่ มีหลายหน่วยงานที่ดำเนินการด้านผู้สูงอายุ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน เป็นต้น นอกจากนี้ปัญหาของกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ไม่เอื้อต่อการดำเนินงานและขาดฐานข้อมูลผู้สูงอายุ ตั้งแต่ข้อมูลประชากรสูงอายุ ผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการของภาครัฐ หรือความต้องการของผู้สูงอายุ จึงไม่สามารถแสดงให้เห็นผลการดำเนินงานในภาพรวมของประเทศ ส่งผลต่อการประเมินสถานการณ์และการกำหนดนโยบายในระดับต่าง ๆ ดังนั้น ทุกภาคส่วนจึงต้องทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ เพื่อนำนโยบายด้านผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

จากการติดตามประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 พบว่า ตลอดระยะเวลา 15 ปีของการขับเคลื่อนแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ผลการประเมินที่ผ่านมาพบว่า ยังบรรลุผลตามตัวชี้วัดและเป้าหมายเพียงบางส่วน อีกทั้งยังพบว่ายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพยังเป็นความท้าทายที่ยังต้องมีการเร่งรัดการดำเนินงาน เพื่อให้คนไทยเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมสูงอายุที่มีคุณภาพ

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ โดยรองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ฉัตรชัย สาริกัลยะ) ประธานกรรมการ ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ จึงได้มีมติการประชุมครั้งที่ 3/2561 เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2561 เห็นชอบให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการผู้สูงอายุ เสนอคณะรัฐมนตรีให้พิจารณาเห็นชอบประกาศ “สังคมสูงอายุ” ให้เป็นระเบียบวาระแห่งชาติ

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 ขับเคลื่อนมาตรการภายใต้ระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ อย่างเป็นระบบ
- 2.2 บูรณาการการทำงานด้านผู้สูงอายุทั้งประเทศ ทั้งระดับนโยบาย หน่วยงาน และพื้นที่
- 2.3 ติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุตามมาตรการภายใต้ระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ ทั้งประเทศอย่างเป็นระบบ

3. คำนิยาม

- 3.1 สังคมสูงอายุ (Aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 7)
- 3.2 กลุ่มผู้สูงอายุติดเตียง หมายถึง ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
- 3.3 กลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน หมายถึง ผู้สูงอายุที่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง แต่มีปัญหาในการเคลื่อนที่เมื่อต้องออกไปนอกบ้าน จึงไม่สะดวกที่จะออกนอกบ้าน
- 3.4 กลุ่มผู้สูงอายุติดสังคม หมายถึง ผู้สูงอายุที่สามารถทำกิจกรรมประจำวันได้ และสามารถออกนอกบ้านไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมได้

4. ระยะเวลา

ระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2562 - 2564)

5. กลุ่มเป้าหมาย

- 5.1 หน่วยงานที่ขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่าย และภาคประชาชน
- 5.2 ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้ (ที่มา : กรมการปกครอง 2560)

- 1) กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มวัยแรงงาน อายุ 15 - 59 ปี จำนวน 32,883,045 คน
- 2) กลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 10,225,322 คน (กลุ่มผู้สูงอายุติดเตียง, กลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน, กลุ่มผู้สูงอายุติดสังคม ทั้งนี้ รวมทั้งการดำเนินการสำหรับผู้สูงอายุในกลุ่มอื่น ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง)

6. การติดตามและประเมินผล

หน่วยงานเจ้าภาพหลักตามมาตรการ ภายใต้ระเบียบวาระแห่งชาติ มีหน้าที่ติดตามผลการดำเนินงานในประเด็นที่รับผิดชอบ และรายงานผลทุกไตรมาส รวมทั้งให้มีการประเมินผลการดำเนินงานโดยคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ พร้อมทั้งรายงานผลการติดตาม และการประเมินต่อคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

กรอบแนวคิดและนโยบายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

1. การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ภายใต้กรอบสหประชาชาติ : แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริด ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Ageing)¹

องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้จัดการประชุมสมัชชาาระดับโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ครั้งที่ 2 (the 2nd world Assembly on Ageing) ณ กรุงมาดริด ประเทศสเปน ใน พ.ศ. 2545 ผลจากการประชุมคราวนั้นได้ก่อให้เกิดพันธกรณีระหว่างประเทศในเรื่องของผู้สูงอายุที่เรียกว่า แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริด ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Ageing) ที่ได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาผู้สูงอายุใน 3 ประเด็นต่อไปนี้ คือ

- 1) ผู้สูงอายุกับการพัฒนา (Older persons and development)
- 2) สุขวัยอย่างสุขภาพดี และมีสุขภาวะ (Advancing health and well-being into old age)
- 3) การสร้างความมั่นใจว่าจะมีสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนและเหมาะสม (Ensuring enabling and supportive environment)

ซึ่งเป็นพันธกรณีที่ประเทศภาคีองค์การสหประชาชาติจะต้องร่วมยึดถือเป็นเป้าหมายการดำเนินงานผู้สูงอายุ และร่วมกำหนดทิศทางกลยุทธ์ของการพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายดังกล่าวร่วมกัน

• ประเด็นท้าทายในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

1) การสร้างหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ

การเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในวัยสูงอายุ ด้วยการส่งเสริมระบบการออมแห่งชาติให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในวัยทำงานและยังไม่มีหลักประกันด้านรายได้ใด ๆ จากรัฐให้มีบ้านอายุเพื่อการใช้จ่ายในวัยสูงอายุ

2) การส่งเสริมและขยายโอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุ

โดยการส่งเสริมให้นำความสามารถและประสบการณ์ของผู้สูงอายุ มาเป็นส่วนหนึ่งของภาคการผลิต ภาคบริการ ภาควิชาการ การให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนงานอาสาสมัครและการถ่ายทอดภูมิปัญญา อีกทั้งยังเป็นแนวปฏิบัติที่สามารถลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคตของประเทศไทยได้

3) การสร้างและพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

การสร้างและพัฒนาระบบเพื่อจัดบริการรองรับความต้องการการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว โดยมุ่งเน้นที่จะสร้างและพัฒนาหลากหลาย ๆ ที่มีอยู่ทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ ทั้งในเขตเมือง และในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านบุคลากร และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ร่วมกันทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุทั้งบุคลากรวิชาชีพ และอาสาสมัครด้วยการให้บริการแก่ผู้สูงอายุในชุมชน โดยเฉพาะบริการด้านการดูแลและการฟื้นฟูสุขภาพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุติดเตียง และมีข้อจำกัดในเรื่องการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ยังมีการเร่งขยายการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาความรู้ และพัฒนาทักษะเฉพาะด้านการดูแลผู้สูงอายุ

¹ การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย ตามแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริด ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ พ.ศ. 2545 - 2559 ของกรมกิจการผู้สูงอายุ

4) การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและปลอดภัยในที่สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ

โดยมุ่งสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักแก่สาธารณชน และหน่วยงานทุกภาคส่วน ในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย เพื่อคนทุกวัยให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน (Universal Design : UD)

5) การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลด้านคุณภาพชีวิตอย่างครอบคลุมทุกด้าน จึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยการสนับสนุนทรัพยากร การสนับสนุนความรู้ การนิเทศงาน หรือการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ผู้สูงอายุ และองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เพื่อให้บุคลากร และผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุได้อย่างมืออาชีพ

2. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)²

เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals - MDGs) ได้สิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2558 United Nations จึงได้ริเริ่มกระบวนการหารือเพื่อกำหนดวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ. 2558 (post-2015 development agenda) ตามกระบวนการที่ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยประเด็นสำคัญของวาระการพัฒนาภายหลัง พ.ศ. 2558 คือ การจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ซึ่งประกอบด้วย 17 เป้าหมาย ได้แก่

เป้าหมายที่ 1 : ขจัดความยากจน

เป้าหมายที่ 2 : ขจัดความหิวโหย

เป้าหมายที่ 3 : การมีสุขภาพและความปลอดภัยที่ดี

เป้าหมายที่ 4 : การศึกษาที่เท่าเทียม

เป้าหมายที่ 5 : ความเท่าเทียมทางเพศ

เป้าหมายที่ 6 : การจัดการน้ำและสุขาภิบาล

เป้าหมายที่ 7 : พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้

เป้าหมายที่ 8 : การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ

เป้าหมายที่ 9 : อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน

เป้าหมายที่ 10 : ลดความเหลื่อมล้ำ

เป้าหมายที่ 11 : เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ 12 : แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 13 : การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เป้าหมายที่ 14 : การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล

เป้าหมายที่ 15 : การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก

เป้าหมายที่ 16 : สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก

เป้าหมายที่ 17 : ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

² เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ของ United Nation

3. แนวคิด Active Ageing ขององค์การอนามัยโลก³

Active Ageing ขององค์การอนามัยโลก อธิบายถึงองค์ประกอบสำคัญของการเป็นผู้สูงอายุที่มีพลัง ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่

- 1) มีสุขภาพที่ดี (Healthy)
- 2) มีความมั่นคง หรือการมีหลักประกันในชีวิต (Security)
- 3) มีส่วนร่วม (Participation)

กรอบแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (WHO's Active Ageing framework) Active Ageing เป็นกระบวนการที่สร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าถึงระบบสาธารณสุข การมีส่วนร่วมและได้รับความปลอดภัย เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ในการวางแผนนโยบาย บริหารจัดการการให้บริการ การจัดสภาพแวดล้อมและโครงสร้างเมืองของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ นั้นต้องคำนึงถึง

- ความหลากหลายของความสามารถและการเป็นแหล่งทรัพยากรของผู้สูงอายุ
- ความยืดหยุ่นในการตอบสนองและคาดการณ์ความต้องการและความชอบของผู้สูงอายุ
- ความสำคัญของการตัดสินใจและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ
- การคุ้มครองป้องกันกลุ่มเสี่ยงในผู้สูงอายุ
- การสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ในสังคม

โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง ควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีพลัง (Active Ageing) เริ่มจากผู้สูงอายุต้องส่งเสริมให้เกิดการดูแลตนเองให้เหมาะสมกับโรคหรือความเจ็บป่วยที่มี ตลอดจนกระตุ้นให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตามศักยภาพ และมีกลุ่มในสังคมโดยอาศัยเทคโนโลยีมาเชื่อมต่อสังคมให้กับผู้สูงอายุเหล่านี้

4. ปฏิญญาอาเซียนในเรื่องผู้สูงอายุ

4.1 ปฏิญญาบรูไนดารุสซาลาม ว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว : การดูแลผู้สูงอายุ (Brunei Darussalam Declaration on Strengthening Family Institution : Caring for the Elderly) ได้รับการรับรองใน พ.ศ. 2553 ณ กรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน ประเทศบรูไนดารุสซาลาม โดยมีสาระสำคัญดังนี้

- 1) พัฒนาระบบการสนับสนุนทางสังคมและกระตุ้นให้มีแผนงานด้านการศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความสามารถของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ
- 2) ให้การดูแลและสนับสนุนที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งรวมถึงในรูปแบบของอาสาสมัครชุมชน และรูปแบบอื่น ๆ ของการดูแลแบบทางเลือกโดยครอบครัวและชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ
- 3) ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและความสามารถในการทำงานเชิงเศรษฐกิจ
- 4) ส่งเสริมโอกาสในทุกช่วงวัยในการพัฒนาตนเอง การบรรลุเป้าหมายในชีวิตของตนเอง และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีผ่านทางช่องทางต่าง ๆ รวมถึง การเข้าถึงสวัสดิการ และบริการทางสังคม แหล่งทรัพยากร การฝึกอบรม เพื่อเพิ่มทักษะตลอดชีวิต และการมีส่วนร่วมในชุมชน

³ วิกานันท์ ม่วงสกุล. วารสารวิจัยสังคม : การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังด้วยแนวคิดพลัง. 2558. และการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ; กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. 2557

- 5) ให้ผู้สูงอายุมีรายได้มั่นคง กระตือรือร้น และมีสุขภาพดี ด้วยการลดอัตราความยากจนในผู้สูงอายุ
- 6) ส่งเสริมการให้บริการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพ การสนับสนุนและการคุ้มครองทางสังคมแก่ผู้สูงอายุที่รวมถึง การดูแลสุขภาพเชิงป้องกันและการบำบัดฟื้นฟู
- 7) สนับสนุนการเสริมสร้างศักยภาพแก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมูลฐาน นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ดูแลและอาสาสมัคร ในการให้การดูแลผู้สูงอายุ
- 8) ส่งเสริมการตระหนักรู้และความสามารถของเยาวชนในการใช้ชีวิตอย่างถูกสุขลักษณะ และเตรียมสำหรับการ ก้าวสู่วัยผู้สูงอายุและสามารถรับมือกับประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะสูงวัยได้
- 9) ส่งเสริมการดำเนินงานและการแลกเปลี่ยนงานวิจัยและการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และการศึกษาเกี่ยวกับผู้ป่วยสูงอายุ
- 10) เสริมสร้างความร่วมมือกับองค์กรข้ามสาขาของอาเซียนที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น กับภาคประชาสังคม ภาคเอกชน สมาคมผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุ

4.2 ปฏิญญากัวลาลัมเปอร์ ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ : การเพิ่มขีดความสามารถของผู้สูงอายุในอาเซียน (Kuala Lumpur Declaration on Ageing: Empowering Older Persons in ASEAN) ได้รับการรับรองโดยผู้นำอาเซียน ในคราวการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 27 ในเดือนพฤศจิกายน 2558 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย โดยมีสาระสำคัญดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้มีแนวปฏิบัติที่รับผิดชอบร่วมกันในการเตรียมการเพื่อให้ผู้สูงวัยมีสุขภาพดี แข็งแรง และทรงคุณค่า โดยให้การสนับสนุนครอบครัว ผู้ทำหน้าที่ดูแล และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนมีบริการดูแลผู้สูงอายุ
- 2) ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นของคนระหว่างวัยเพื่อนำไปสู่สังคมของคนทุกช่วงวัย โดยสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิ ประเด็น และความท้าทายของความสูงวัยและการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ
- 3) ส่งเสริมการทำงานฐานสิทธิ/ความต้องการจำเป็นและตลอดทุกช่วงวัยและขจัดกีดกันการกระทำหรือการละเว้น การกระทำด้วยประการใด ๆ ทุกรูปแบบบนพื้นฐานของอายุและเพศ โดยให้ผู้สูงอายุได้รับโอกาสเข้าถึงบริการ สาธารณะ การเสริมสร้างรายได้ บริการสุขภาพ และสารสนเทศที่จำเป็น ตลอดจนมาตรการในการป้องกันการ คุ้มครองทางกฎหมาย และระบบการสนับสนุนที่มีประสิทธิผล
- 4) บูรณาการเรื่องประชากรสูงอายุในนโยบายสาธารณะและแผนการพัฒนาระดับชาติ และแผนงาน ซึ่งอาจรวมถึง การกำหนดการเกษียณอายุและนโยบายการจ้างงานที่ยืดหยุ่น
- 5) ส่งเสริมการพัฒนาทุนมนุษย์และความเชี่ยวชาญในด้านพฤกษศาสตร์ เวชศาสตร์ผู้สูงอายุ และบุคลากรมืออาชีพ และกึ่งมืออาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการในปัจจุบันและอนาคตด้านสุขภาพ และบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
- 6) ส่งเสริมการพัฒนาสารสนเทศที่เชื่อถือได้ ข้อมูลเชิงประจักษ์และแยกประเภทตามเพศเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ซึ่งรวมถึง ขีดความสามารถที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อลดช่องว่างในด้านนโยบาย การวิจัย และการปฏิบัติ
- 7) พัฒนาขีดความสามารถของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรนิติบุคคล องค์กรภาคประชาสังคม ซึ่งรวมทั้งองค์กร สวัสดิการภาคสมัครใจ ชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการประสานงานและประสิทธิผล ที่ดีขึ้นในการจัดบริการที่มีคุณภาพสำหรับผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับภูมิภาค
- 8) สนับสนุนการพัฒนาสมาคมผู้สูงอายุ หรือรูปแบบอื่น ๆ ของการเป็นเครือข่าย ซึ่งรวมถึงชมรมผู้สูงอายุและ เครือข่ายอาสาสมัครในทุกประเทศสมาชิกอาเซียน โดยการเสริมสร้างขีดความสามารถและเปิดโอกาสให้มีเวที การหารือแลกเปลี่ยนในลักษณะพหุสาขากับรัฐบาลในประเด็นของผู้สูงอายุ

- 9) ส่งเสริมชุมชนและเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในภูมิภาคโดยการทำให้มีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืนและเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้
- 10) สร้างและพัฒนาเครือข่ายและหุ้นส่วนความร่วมมือภายในและระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน รวมถึงประเทศคู่เจรจาและหุ้นส่วนการพัฒนา รวมถึงองค์กรของสหประชาชาติ องค์กรภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ในการสนับสนุนและจัดหาทรัพยากรที่เพียงพอและการดำเนินการที่มีประสิทธิผล

5. แนวทางการจัดสวัสดิการด้านผู้สูงอายุของต่างประเทศ

จากการทบทวนวรรณกรรมจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ในทวีปยุโรป อาทิ สวิตเซอร์แลนด์ ทวีปออสเตรเลีย และทวีปเอเชีย พบว่า การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจะครอบคลุมในเรื่องการมีกฎหมาย นโยบาย และมีคณะกรรมการคุ้มครองผู้สูงอายุ การมีระบบหลักประกันรายได้/บำนาญ รวมทั้งสวัสดิการ อาทิ ที่อยู่อาศัย บริการด้านสุขภาพ การดูแลในชีวิตประจำวัน การส่งเสริมการศึกษา การเรียนรู้ นันทนาการ การมีส่วนร่วม การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เมื่อถึงวัยสูงอายุ

6. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560⁴

บทบัญญัติที่บรรจุหลักการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ จำนวน 2 หมวด ดังนี้

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

มาตรา 27 วรรคสาม การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานภาพของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

วรรคสี่ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองความสะดวกให้แก่ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาสย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ

มาตรา 48 วรรคสอง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา 71 วรรคสาม รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีพได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด พิ้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

7. ร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติ)⁵

7.1 เป้าหมายอนาคตประเทศไทย

7.2 ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และเป้าหมายการพัฒนาประเทศข้างต้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวจำนวน 6 ยุทธศาสตร์ โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุจำนวน 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่งและมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อุดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรมและเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบต่อสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

⁵ร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติ) สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ <http://www.nesdb.go.th/>

8. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)⁶

หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 - 11 และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม ยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ จำนวน 2 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1) การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์

แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย (1) ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (2) พัฒนาศักยภาพ คนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า (3) ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (4) ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและให้ทุกภาคส่วนคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพ (5) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบสุขภาพ ภาครัฐและปรับระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพ (6) พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย (7) ผลักดันให้สถาบันทางสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง

2) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย (1) การเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐและมีอาชีพ (2) การกระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง (3) เสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน

9. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552⁷

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติถือเป็นแผนยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ในช่วง พ.ศ. 2545 - 2564 ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2553 โดยแผนดังกล่าวได้ให้ความสำคัญต่อ “วงจรชีวิต” โดยมีวิสัยทัศน์ “ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม” ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 ยุทธศาสตร์ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 3 มาตรการ คือ (1) หลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ (2) การให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (3) การปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 6 มาตรการ คือ (1) ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วย และดูแลตนเองเบื้องต้น (2) ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ (3) ส่งเสริมการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ (4) สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (5) ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ (6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

⁶ สรุปรสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ <http://www.nesdb.go.th>

⁷ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 ของกรมกิจการผู้สูงอายุ <http://www.dop.go.th>

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 มาตรการ คือ (1) คุ้มครองด้านรายได้ (2) หลักประกันด้านสุขภาพ (3) ด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง (4) ระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2 มาตรการ คือ (1) การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ด้านการประมวล พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย 3 มาตรการ คือ (1) สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุสำหรับการกำหนดนโยบายและการพัฒนาการบริการ หรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ (2) ดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง (3) พัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย โดยมีระบบฐานข้อมูลที่สำคัญด้านผู้สูงอายุที่ง่ายต่อการเข้าถึงและสืบค้น

10. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2553 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560⁸

เหตุผลความจำเป็นในการตรากฎหมายฉบับนี้ เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ โดยสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

- 1) นิยามผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย
- 2) ให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (มาตรา 4) เป็นกลไกระดับชาติ เพื่อกำหนดนโยบาย และแผนหลัก แนวทางปฏิบัติ ตลอดจนประสานงาน ติดตาม และประเมินผลเกี่ยวกับการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ
- 3) สิทธิผู้สูงอายุ (มาตรา 11) ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน
 - (1) การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
 - (2) การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
 - (3) การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม
 - (4) การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน
 - (5) การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่น
 - (6) การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
 - (7) การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
 - (8) การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง
 - (9) การให้คำแนะนำ ปกป้องดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว

⁸ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2564 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2553 ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ <http://www.dop.go.th>

- (10) การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง
- (11) การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- (12) การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี
- (13) การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

11. นโยบายและมตคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

11.1 นโยบายของรัฐบาลด้านผู้สูงอายุ

คณะรัฐมนตรีโดยนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน 11 ด้าน โดยนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คือ นโยบายด้านที่ 3 การลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ ดังนี้

ข้อที่ 3 ในระยะต่อไป จะพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม ระบบการออมและระบบสวัสดิการชุมชน ให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการดูแลให้มีระบบการกักขังที่เป็นธรรมและการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ ตามอัตภาพ พัฒนาศักยภาพ คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ จัดสวัสดิการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สตรี และเด็ก

ข้อที่ 4 เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีงานหรือกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต โดยจัดเตรียมระบบการดูแลในบ้าน สถานพักฟื้น และโรงพยาบาล ที่เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว รวมทั้งพัฒนาระบบการเงินการคลังสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ

11.2 นโยบายในการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต มอบให้ 4 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข บูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยผู้บริหารระดับสูงของทั้ง 4 กระทรวงได้มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการทำงานให้ครอบคลุมทุกมิติอย่างใกล้ชิด ขณะนี้มีความคืบหน้า ได้มีคำสั่งคณะกรรมการอำนวยการการพัฒนาสุขภาพคนตลอดช่วงชีวิต แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการบูรณาการความร่วมมือ 4 กระทรวง การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ในช่วงวัยสูงอายุ กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ 3S ประกอบด้วย

- (1) Strong ส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง มีกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบ
- (2) Security ส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัย กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบ
- (3) Social Participation ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นผู้รับผิดชอบ

11.3 มตคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

- 1) คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559 เห็นชอบมาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุ 4 มาตรการ ดังนี้
 - (1) การจ้างงานผู้สูงอายุ เพื่อสร้างหลักประกัน/ความมั่นคงในเรื่องรายได้ของผู้สูงอายุให้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ยาวนานขึ้น
 - (2) การสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้มีการสร้างที่พักอาศัยทั้งในรูปแบบมีความเหมาะสม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นการเฉพาะให้กับผู้สูงอายุ
 - (3) สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Reverse mortgage) เป็นการให้เงินกู้แก่ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 80 ปี ผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นข้าราชการบำนาญไม่มีเงินสำรองเพียงพอต่อการใช้ชีวิต และไม่มีลูกหลานไว้คอยดูแล มีวงเงินกู้ไม่เกินรายละ 10 ล้านบาท ใช้ที่อยู่อาศัยที่ปลอดภาระหนี้ของผู้สูงอายุเป็นหลักประกัน

(4) การบูรณาการระบบบำเหน็จบำนาญ มาตรการนี้จะให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนา และกำกับดูแลระบบบำเหน็จบำนาญของประเทศและจัดตั้งกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ (กบช.)

2) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2560 มีนโยบายให้ดำเนินการมาตรการให้เงินช่วยเหลือเพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ตามโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ โดยกำหนดแหล่งที่มาของเงินเป็น 2 ส่วน คือ เงินภาษีสรรพสามิตในส่วนของสินค้าสุราและยาสูบ ในอัตราร้อยละ 2 แต่ไม่เกิน 4,000 ล้านบาทต่อปี และจากการบริจาคเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยจะนำส่งเงินดังกล่าวเข้ากองทุนผู้สูงอายุ และส่งต่อให้ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ตามโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ โดยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

3) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2561 มีมติดังนี้

(1) เห็นชอบในหลักการมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ และให้หน่วยงานรับผิดชอบดำเนินงานด้านผู้สูงอายุนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป ตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เสนอ และให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงยุติธรรม สำนักงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ ด้านสังคม รวมทั้งข้อสังเกตของกระทรวงการคลัง กระทรวงคมนาคม และกระทรวงมหาดไทย ไปพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปด้วย

(2) ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาความเป็นไปได้ในการนำพื้นที่ของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีจำนวนนักเรียนน้อยและอาจถูกยุบรวมมาใช้ประโยชน์ในการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้และดูแลผู้สูงอายุ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ โดยดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

12. ข้อเสนอคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม⁹

12.1 วัตถุประสงค์รวม

ปฏิรูปสังคมในประเด็นสำคัญต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่สังคมคุณภาพ โดยการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ผ่านการออม สวัสดิการ และการลงทุนเพื่อสังคม การสร้างโอกาสที่เป็นธรรมโดยไม่แบ่งแยก โดยการให้โอกาสแก่คนทุกกลุ่มตามศักยภาพที่มีและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนทุกกลุ่ม การเสริมสร้างพลังทางสังคม โดยการพัฒนาความรู้และปัญญาในการแก้ปัญหาและใช้ศักยภาพในพื้นที่แก่คนและองค์กรฐานราก (ชุมชน/องค์กรในท้องถิ่น) และการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม ผ่านการเสริมสร้างพลังแห่งการช่วยเหลืออย่างสร้างสรรค์ของคนในสังคม เพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมคุณภาพในที่สุด

12.2 ประเด็นการปฏิรูป

1) การออม สวัสดิการ และการลงทุนเพื่อสังคม

ประเด็นการปฏิรูปได้ให้ความสำคัญกับ (1) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) เพื่อเป็นหลักประกันทางสังคมแก่ผู้ที่ไม่ได้มีสวัสดิการอื่นรองรับ (2) การสร้างระบบให้คนไทยมีบำเหน็จบำนาญหลังพ้นวัยทำงาน (3) การพัฒนาการออมภาคบังคับ (4) การปรับปรุงสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากสวัสดิการต่าง ๆ ให้เหมาะสมและเป็นธรรม

⁹ ที่มา : <http://www.nesdb.go.th>

2) การช่วยเหลือและเพิ่มขีดความสามารถกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคม

ประเด็นการปฏิรูป ได้ให้ความสำคัญกับ (1) ปฏิรูประบบขนส่งสาธารณะไม่ให้เป็นการอุปสรรคเพื่อคนทั้งมวล (Design for all) ที่ยึดหลักการออกแบบสากล (Universal Design) ต่อคนทุกกลุ่มทุกวัย (2) ปฏิรูปกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (3) การเสริมสร้างศักยภาพผู้สูงอายุในการทำงาน (4) ปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้บริโภค (5) ปฏิรูปการขึ้นทะเบียนกับผู้ไร้สถานะทางทะเบียนราษฎร (6) การเปลี่ยนแปลงนโยบายประชากรเพื่อเสริมสร้างดุลประชากรในอนาคต (7) การเสริมพลังสตรี

3) การจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ทางสังคม

การสร้างโอกาสที่เป็นธรรมโดยไม่แบ่งแยก (Social Inclusion) นอกจากการให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือและเพิ่มขีดความสามารถให้กับกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคมแล้ว การจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ด้านสังคมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้สังคมมีความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ โดยการจัดการข้อมูลให้มีความเหมาะสม ถูกต้อง และครอบคลุม

4) การพัฒนาระบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนถือเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาประเทศ ทั้งในเรื่องความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ระบบการเมืองที่เข้มแข็ง ระดับศีลธรรมในสังคม รวมถึงระบบสวัสดิการสำหรับคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง ดังนั้น หากชุมชนมีความเข้มแข็ง จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปเพื่อจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนทั้งการปรับกระบวนการทัศน์ วิถีคิด และรูปแบบการทำงานให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม ภายใต้ 3 เงื่อนไขสำคัญ ได้แก่ 1) การเพิ่มสิทธิ หน้าที่ อำนาจ ทรัพยากร 2) การขจัดอุปสรรค ปกป้อง คุ้มครอง และ 3) การเพิ่มพลังความสามารถโดยพัฒนาเครื่องมือสำคัญในเรื่องการจัดการจัดการแบบมีส่วนร่วมและมาตรการทางกฎหมาย

5) การสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การรับรู้ และการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม

การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม (Social Cohesion) สมาชิกในสังคมต้องรู้จักยอมรับความแตกต่าง มีความเคารพซึ่งกันและกัน และมีความเอื้ออาทรต่อกันภายใต้สังคมแห่งความสมานฉันท์ โดยประเด็นการปฏิรูปการมีส่วนร่วมฯ ได้มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมทางสังคม บนพื้นที่สร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญหนึ่งในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม

ประเด็นการปฏิรูปการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การรับรู้ และการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม ได้ให้ความสำคัญกับ (1) การสร้างพลังจิตอาสา เพื่อสร้างจิตสำนึกส่วนรวมของประชาชนผ่านการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม (2) การสร้างพลังแผ่นดิน เพื่อพัฒนาศักยภาพและสร้างเอกภาพแก่กลุ่มอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ (3) การสร้างพลังสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมของคนทุกวัยผ่านการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ และ (4) การสร้างพลังภูมิคุ้มกัน เพื่อให้เกิดการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ และประชาชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม

13. รายงานการพิจณาศึกษา เรื่อง “สังคมผู้สูงอายุ : ระเบียบวาระแห่งชาติ” ของคณะกรรมการสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ¹⁰

13.1 สารสำคัญ

คณะกรรมการสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อการเข้าสู่สังคมสูงวัย จึงได้พิจารณาศึกษาและจัดทำรายงานผลการพิจารณาศึกษาพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ จำนวน 4 เรื่อง คือ (1) การสงเคราะห์การดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย (2) การเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ (3) บุคลากรในกระบวนการดูแลผู้สูงอายุ (4) มาตรฐานสถานดูแลผู้สูงอายุ จากรายงานดังกล่าว พบปัญหาหลายด้านซึ่งมีความซับซ้อน เกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุ จึงเห็นสมควรให้มีการพิจารณาสังคมผู้สูงอายุให้เป็นระเบียบวาระแห่งชาติ โดยการดำเนินการเพื่อให้ระเบียบวาระแห่งชาติสำเร็จนั้นต้องประกอบไปด้วย

¹⁰ รายงานการพิจารณาการศึกษาเรื่อง “สังคมผู้สูงอายุ : ระเบียบวาระแห่งชาติ” ของคณะกรรมการสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

- การวิเคราะห์ความเสี่ยงของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างกลไก ระบบการติดตาม เฝ้าระวังการละเมิดสิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของผู้สูงอายุ
- ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายที่คุ้มครองผู้สูงอายุ และเพิ่มประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย
- การสร้างความตระหนักวัฒนธรรมแห่งการเคารพผู้สูงอายุ ปรับทัศนคติของคนทุกวัยถึงคุณค่า เพื่อให้ลดปัญหาการเหยียดวัย
- สร้างการพัฒนาเครือข่ายระดับชุมชนให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุทุกกลุ่ม
- เสริมสร้างนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการจัดการจัดการระบบการดูแลผู้สูงอายุ โดยครอบครัวและชุมชน

13.2 ประโยชน์ของการเป็นระเบียบวาระแห่งชาติของสังคมผู้สูงอายุ

- 1) เพื่อแสดงศักยภาพในการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ของประเทศไทย โดยการร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในรูปแบบประชารัฐ เพื่อให้เกิดระบบที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน
- 2) คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ต้องผลักดันและให้ความสำคัญในการนำแผนและนโยบายของรัฐไปสู่การปฏิบัติ และเกิดนวัตกรรมสำหรับการบริหารจัดการที่ดีในผู้สูงอายุเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามอัตภาพ
- 3) ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมของตนเองในทุกด้านเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และสามารถดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชนของตนเองได้อย่างมีคุณภาพ

13.3 ผลกระทบหากไม่ได้มีการดำเนินงานให้สังคมผู้สูงอายุเป็นระเบียบวาระแห่งชาติ

ประเทศไทยต้องรับภาระงบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุที่มากขึ้น และไม่มีระบบการดูแลช่วยเหลือ คุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ ขาดการบูรณาการ ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมให้ขับเคลื่อนการทำงานด้านผู้สูงอายุด้วย ส่งผลให้รัฐไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึง ซึ่งกระทบต่อความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

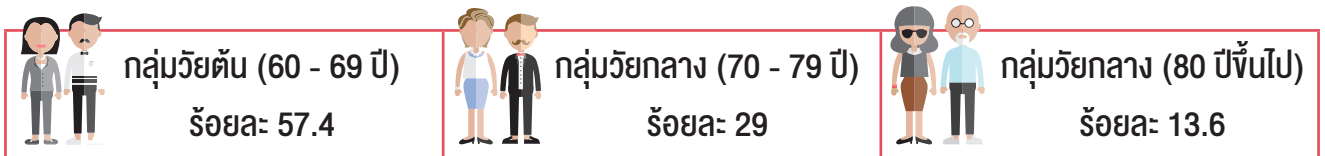
13.4 ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

- 1) เห็นควรเสนอรัฐบาลประกาศให้ “สังคมผู้สูงอายุเป็นระเบียบวาระแห่งชาติ”
- 2) ให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำระเบียบวาระแห่งชาติที่จะได้กำหนดขึ้นและผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้กระบวนการการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ใน พ.ศ. 2564 พร้อมทั้งให้รายงานผลการดำเนินงานตามระเบียบวาระแห่งชาติตามที่จะได้กำหนดไว้
- 3) ให้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักที่กำหนดมาจากระเบียบวาระแห่งชาติ

ประเด็นท้าทายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

1. การสูงอายุของประชากรไทย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2560)

ปี 2560 ผู้สูงอายุของประเทศไทย 11,312,447 คน

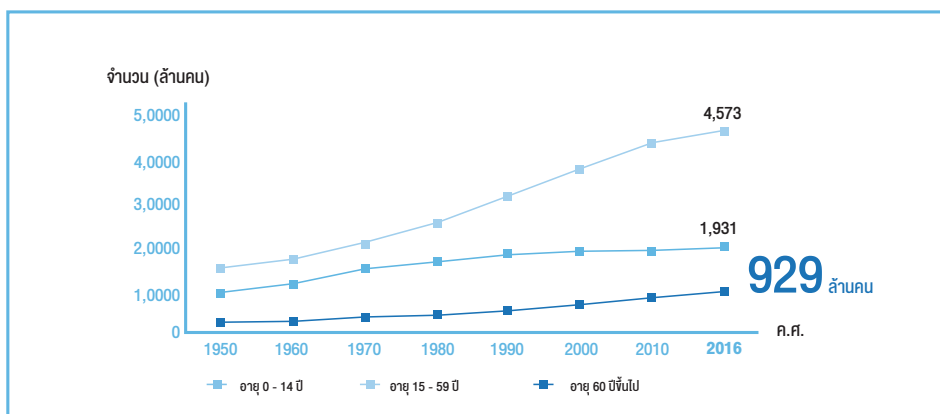

ปี 2562 ประชากรสูงอายุจะมากกว่าเด็ก

ปี 2564 ประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ คือ มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20

ปี 2574 ประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด คือ มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 28

สถานการณ์การเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลก

ประชากรโลก
7,433 ล้านคน

ผู้สูงอายุ
929 ล้านคน

คิดเป็นร้อยละ 12.5

ที่มา : รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559

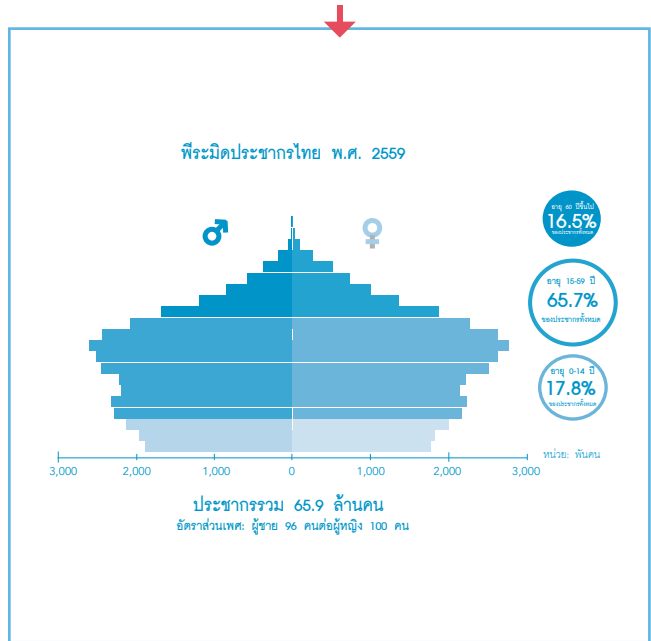
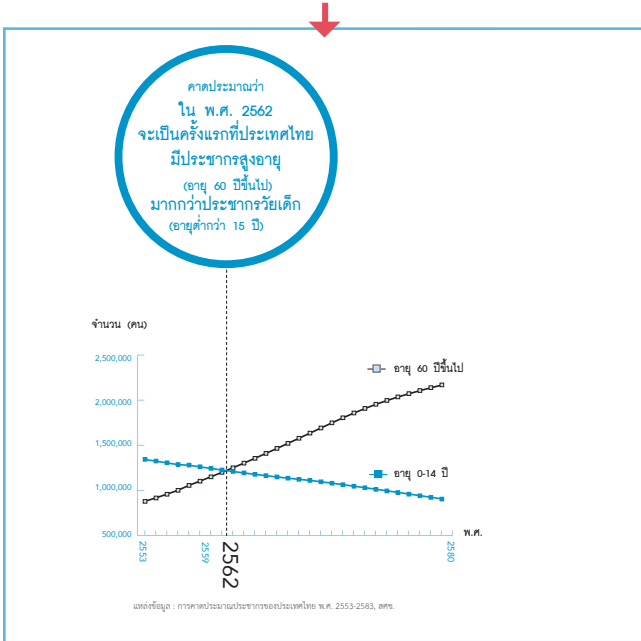
การสูงวัยของประชากรผู้สูงอายุไทย

ปี 2562 เป็นครั้งแรกที่ประชากรสูงอายุ มากกว่าประชากรวัยเด็ก

ปี 2564 จะเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete aged society) มีผู้สูงอายุ 20%

ปี 2574 จะเป็นสังคมสูงอายุนระดับสุดยอด (Super aged society) มีผู้สูงอายุ 28%

ประชากรภาพรวม 65.9 ล้านคน
อายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 11 ล้านคน
คิดเป็น 16.5% ของประชากรทั้งหมด

ที่มา : รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559

2. ความท้าทายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ¹¹

2.1 ด้านสังคม

ขนาดครัวเรือนของประชากรไทยมีขนาดลดลง จาก พ.ศ. 2523 มีขนาดครัวเรือน 5.2 คน ใน พ.ศ. 2533 ได้ลดลงเป็น 4.4 คน ปี พ.ศ. 2543 ได้ลดลง 3.8 คน และ พ.ศ. 2559 ลดลงเหลือเพียง 3 คน ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังคนเดียวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจาก พ.ศ. 2545 มีจำนวนร้อยละ 6 จน พ.ศ. 2557 เพิ่มเป็นร้อยละ 9 ทั้งนี้ ความจำเป็นด้านการดูแล กำลังเป็นความท้าทายที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยต้องมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ควบคู่ไปกับส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน เป็นกลไกในระดับพื้นที่ดูแลและเฝ้าระวังทางสังคม

2.2 ด้านสุขภาพ

จากข้อมูลการสำรวจสุขภาพไทย พ.ศ. 2556 พบว่า ผู้สูงอายุไทยเป็นโรคความดันโลหิต ร้อยละ 41.4 โรคเบาหวาน ร้อยละ 18.2 และโรคข้อเข่าเสื่อม ร้อยละ 8.6 และประมาณร้อยละ 6 มีภาวะสมองเสื่อม ในส่วนที่เป็นผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังและอยู่ในภาวะพึ่งพิง (ติดบ้าน/ติดเตียง) ประมาณร้อยละ 20 (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557) จึงจำเป็นต้องส่งเสริม ป้องกัน พิ้นฟู และพัฒนาระบบสุขภาพ เพื่อรองรับสังคมสูงอายุ

¹¹ ที่มา : รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559 และการคาดประมาณการประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 - 2583

2.3 ด้านเศรษฐกิจ

หนึ่งในสามของผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 34.3 มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน (รายได้ต่ำกว่า 2,667 บาท/เดือน) แหล่งรายได้หลักมาจากบุตรลดลง จากร้อยละ 52 ใน พ.ศ. 2550 เหลือร้อยละ 37 ใน พ.ศ. 2557 แต่ผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 40 ยังคงทำงานอยู่และส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2560) แม้ว่าร้อยละ 80 ของผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพ แต่เบี้ยยังชีพยังคงเป็นเพียงรายได้พื้นฐาน ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ขณะที่แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ยังขาดหลักประกันด้านรายได้ในวัยเกษียณ โดยพบว่าแรงงานนอกระบบที่เป็นสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ มีเพียง 5 แสนคนเศษ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการส่งเสริมเรื่องการออมเพื่อวัยเกษียณ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรง มีสุขภาพดีได้รับโอกาสในการทำงานและประกอบอาชีพอิสระ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นกำลังในการผลิตและพัฒนาประเทศได้ต่อไป

2.4 ด้านสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมภายในบ้าน (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559) พบว่าสภาพแวดล้อมในบ้านยังไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เกือบครึ่งของผู้สูงอายุน้ำหนักเกิน (อายุ 80 ปีขึ้นไป) ใช้ส้วมแบบนั่งยอง และร้อยละ 6 - 7 เคยหกล้มภายในบ้าน สถานที่สาธารณะจำนวนมากยังขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ และบางแห่งมีอุปกรณ์แต่ไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ดังนั้น จึงควรปรับสภาพแวดล้อมภายในบ้าน จัดตั้งอำนวยความสะดวก บริการขนส่งสาธารณะ และสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

2.5 ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

จากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีและสารสนเทศสมัยใหม่ รวมถึงนวัตกรรม ควรมีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย ให้เข้ามาอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ และเพื่อเป็นการตอบสนองการใช้ชีวิตในยุคปัจจุบัน รวมถึงส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว

3. ข้อค้นพบจากการติดตามประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2555 - 2559)

- 1) ความรู้และความตระหนักในเรื่อง “สังคมสูงอายุ” ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องเฉพาะของวัยสูงอายุเท่านั้น งานด้านผู้สูงอายุ มีความจำเป็นต้องสื่อสารให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจโดยอ้อมแก่จากคนทุกกลุ่มวัย
- 2) การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ จำเป็นต้องมีการบูรณาการภารกิจ องค์ความรู้ ขอบประมาณ รวมทั้งการติดตามกำกับดูแล ความก้าวหน้าของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
- 3) กฎหมาย ระเบียบไม่ที่เอื้อต่อการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่น
- 4) กลไกการติดตาม กำกับ และประเมินผลการดำเนินงานยังขาดประสิทธิภาพ
- 5) ความไม่ครบถ้วนของข้อมูลผู้สูงอายุที่จำเป็นต่อการกำหนดนโยบายและวางแผน รวมทั้งยังไม่มีมีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลผู้สูงอายุในภาพรวม

บทที่ 4

กระบวนการจัดทำมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

1. ศึกษา วิเคราะห์ เชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.1 ศึกษาจากเอกสารวิชาการ บทความ และข้อเสนอต่าง ๆ กรอบแนวคิดและนโยบายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

- 1) แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริด ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Ageing)
- 2) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals)
- 3) แนวคิด Active Ageing ขององค์การอนามัยโลก
- 4) ปฏิญญาอาเซียนในเรื่องผู้สูงอายุ
- 5) แนวทางการจัดสวัสดิการด้านผู้สูงอายุของต่างประเทศ
- 6) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
- 7) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)
- 8) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)
- 9) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552
- 10) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560
- 11) นโยบายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง
- 12) ข้อเสนอคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม
- 13) รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “สังคมผู้สูงอายุ : ระเบียบวาระแห่งชาติ” ของคณะกรรมการสิทธิการสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

1.2 ข้อเสนอจากคณะกรรมการต่าง ๆ

- 1) รับฟังความคิดเห็นจากคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม ในการประชุมหารือร่วมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561 ณ ห้องประชุมชั้น 8 กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
- 2) รับฟังความคิดเห็นจากคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม ในการประชุมหารือร่วมกับ รองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ฉัตรชัย สาริกัลยะ) ผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2561 ณ ห้องประชุม 302 ชั้น 3 ทำเนียบรัฐบาล

2. การจัดทำมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

2.1 รับฟังความต้องการของผู้สูงอายุและเครือข่าย

1) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายผู้สูงอายุ 4 ภาค

โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ แกนนำผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ และองค์กรเครือข่ายมีความเข้าใจ และมีส่วนร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ โดยผ่านกระบวนการสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติ เพื่อส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพชมรมผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็ง จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมการมีรายได้และการ มีงานทำของผู้สูงอายุ

กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมประชุม รวมทั้งสิ้น 373 คน ประกอบด้วย ประธานหรือผู้แทนสาขาสมาคมสภา ผู้สูงอายุประจำจังหวัด 75 จังหวัด แกนนำหรือผู้แทนชมรมผู้สูงอายุ 75 จังหวัด ผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 3 จังหวัด (จังหวัดอุดรธานี เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี) ผู้แทนศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 12 แห่ง ผู้แทนศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่าย และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่

วันที่ดำเนินการ (1) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันที่ 21 - 24 มกราคม 2561 ณ โรงแรมภาลี จังหวัดอุดรธานี (2) ภาคเหนือ วันที่ 6 - 9 กุมภาพันธ์ 2561 ณ โรงแรมเชียงใหม่ ภูเก็ต จังหวัดเชียงใหม่ (3) ภาคใต้ วันที่ 20 - 23 กุมภาพันธ์ 2561 ณ โรงแรมเค พาร์ค จังหวัดสุราษฎร์ธานี (4) ภาคกลาง วันที่ 6 - 9 มีนาคม 2561 ณ โรงแรมพักพิง อิงทาง บูติก โฮเทล จังหวัดนนทบุรี

2) การรับฟังความคิดเห็นในหัวข้อ “เตรียมความพร้อมทุกวัย สู้สังคมผู้สูงอายุ ยุคใหม่ ที่มั่นคง” ในงาน วันผู้สูงอายุแห่งชาติ ประจำปี 2561

เพื่อให้ผู้สูงอายุและประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นเร่งด่วน จึงได้มีการจัดทำแบบความคิดเห็น ผ่านระบบคิวอาร์โค้ด โดยให้ผู้สูงอายุและประชาชนที่เข้าร่วมงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ ประจำปี 2561 เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2561 ณ ห้องแกรนด์โดมอนด์บอลรูม อิมแพ็คเมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี

2.2 จัดประชุมรับฟังความต้องการและจัดทำประเด็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) การประชุมขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2561 ณ ห้องประชุม 301 ชั้น 3 ทำเนียบรัฐบาล โดยมีรองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ฉัตรชัย สาริกัลยะ) เป็นประธานการประชุม

2) การประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2561 ณ โรงแรมเดอะทวิน ทาวเวอร์ กรุงเทพมหานคร เพื่อพิจารณากำหนดประเด็นเร่งด่วนและกำหนดเจ้าภาพหลัก

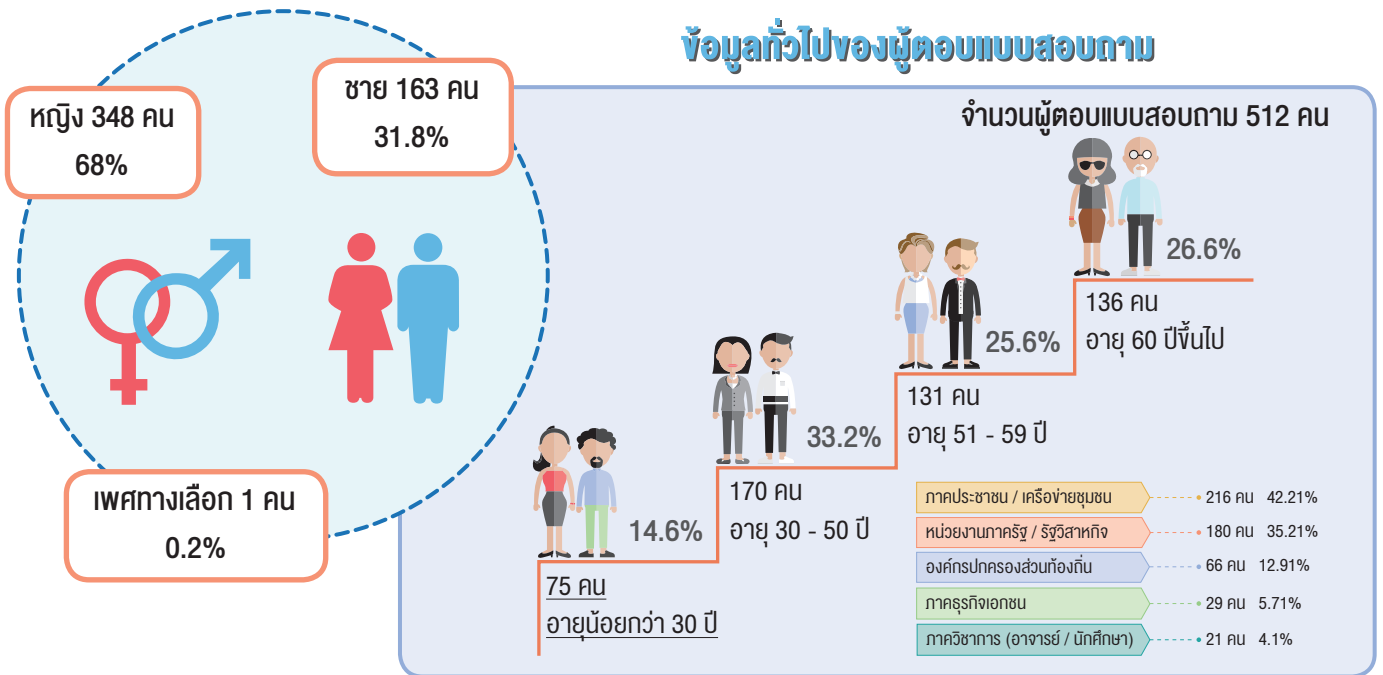
3) การประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 24 - 26 พฤษภาคม 2561 ณ โรงแรม เอ วัน พัทยา จังหวัดชลบุรี เพื่อร่วมพิจารณากำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนประเด็นเร่งด่วน

4) การประชุมหารือหน่วยงานเจ้าภาพหลักประเด็นเร่งด่วนด้านผู้สูงอายุสู่วาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2561 ณ โรงแรมปรีณส์ตัน พาร์ค สวีท กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานเจ้าภาพหลัก และแนวทางในการขับเคลื่อนในระยะต่อไป

5) การประชุมเตรียมการจัดทำ (ร่าง) สังคมสูงอายุ : ระเบียบวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2561 ณ โรงแรมเบงค็อก มิดทาวน์ กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาเอกสารการจัดทำ (ร่าง) สังคมสูงอายุ : ระเบียบวาระแห่งชาติ

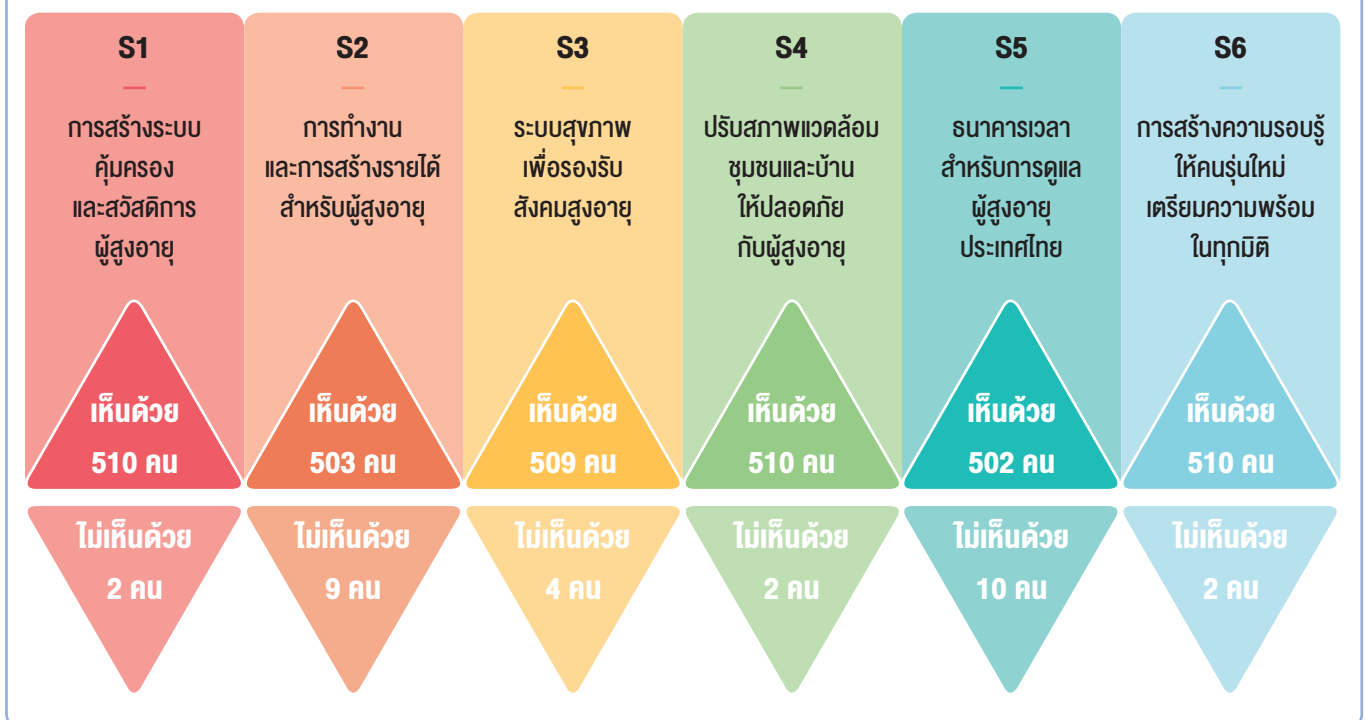
6) การประชุมระบบข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุและการบูรณาการงานในภาพรวมกระทรวง เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2561 ณ โรงแรมเบงค็อก มิดทาวน์ กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการหน่วยงาน ในกระทรวงเพื่อขับเคลื่อนประเด็นในระเบียบวาระแห่งชาติ

3. การรับฟังความคิดเห็นระเบียบวาระแห่งชาติ เวที Thailand Social Expo 2018 และการประชุมต่าง ๆ จากผู้สูงอายุและเครือข่าย

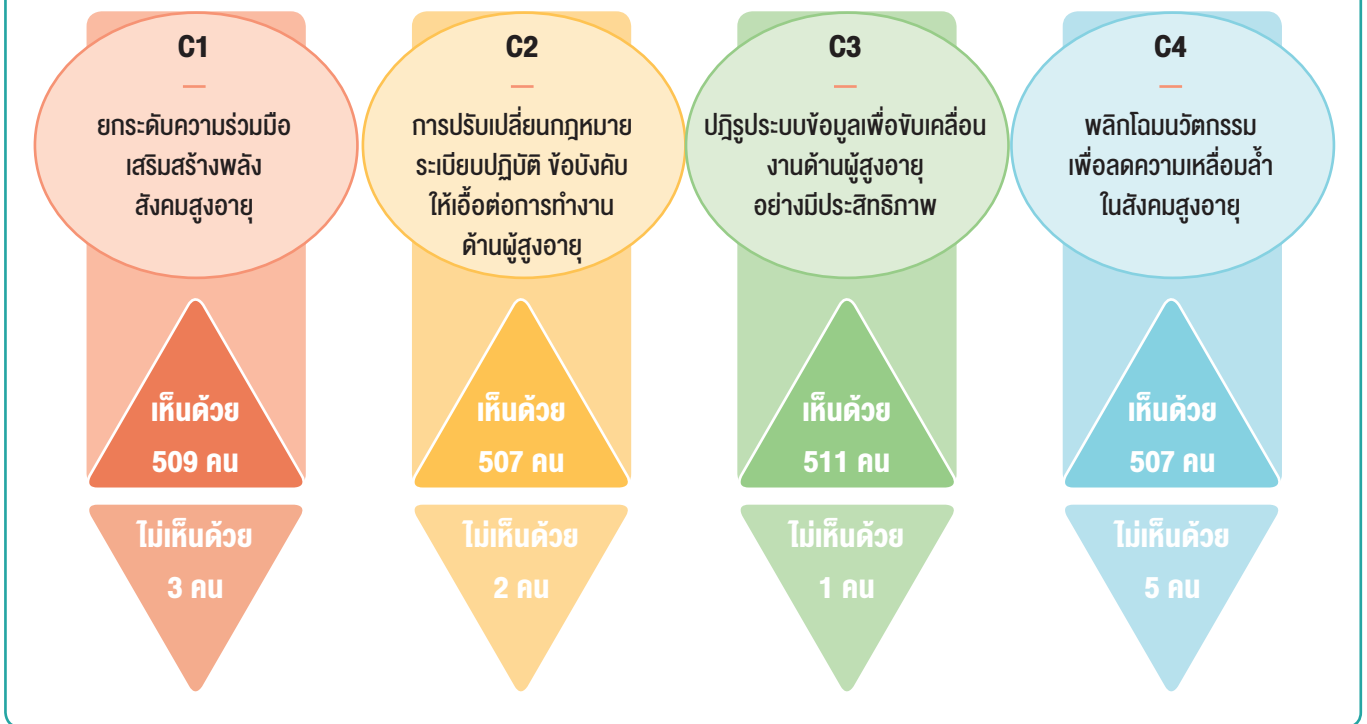

ที่มา : การรับฟังความคิดเห็น “ระเบียบวาระแห่งชาติ : สังคมสูงอายุ”

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำระเบียบวาระแห่งชาติไปปฏิบัติ 6 Sustainable

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำระเบียบวาระแห่งชาติไปปฏิบัติ 4 Change

กระบวนการจัดทำมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

1 วิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและระดมความคิดเห็นเรื่อง สังคมสูงอายุ เป็นระเบียบวาระแห่งชาติ

- 1.1 ศึกษาจากเอกสารวิชาการ บทความ และข้อเสนอต่าง ๆ กรอบแนวคิดและนโยบายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ
- 1.2 ข้อเสนอจากคณะกรรมการต่างๆ

มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ

- 6 Sustainable เพื่อไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนทุกวัย
- 4 Change ยกระดับขีดความสามารถสู่การบริหารจัดการภาครัฐ

2 การจัดทำมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

- 2.1 รับฟังความต้องการของผู้สูงอายุและเครือข่าย (4 ภาค และงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ ประจำปี 2561)
- 2.2 จัดประชุมรับฟังความต้องการและจัดทำประเด็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 ครั้ง

การรับฟังความคิดเห็นระเบียบวาระแห่งชาติ เวที Thailand Social Expo 2018 และการประชุมต่าง ๆ

จากผู้สูงอายุและเครือข่าย ผู้แสดงความคิดเห็นรวมทั้งสิ้น 512 คน

- พบว่า ต้องการมีส่วนร่วมในการผลักดันมาตรการระเบียบวาระแห่งชาติ คิดเป็นร้อยละ 98.6
- เห็นด้วยกับมาตรการที่นำไปขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ ไปสู่การปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 99.16

บทที่ 5

มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

1. เป้าหมายร่วม

ผู้สูงอายุเป็นพลพลพลัง (Active Ageing) ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนา

2. มาตรการ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และโครงการสำคัญ

มาตรการหลักที่ 1 • การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนทุกวัย

S1 มาตรการย่อยที่ 1.1 การสร้างระบบคุ้มครองและสวัสดิการผู้สูงอายุ

ดำเนินการสร้างระบบคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิ ให้ครอบคลุมผู้สูงอายุทุกประเภท และสอดคล้องกับรูปแบบสังคมเมือง และสังคมชนบท เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ มีการดูแลตามมาตรฐาน ด้วยบุคลากรด้านผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ จะช่วยลดปัญหาการกระทำความรุนแรงและละเมิดสิทธิผู้สูงอายุ

♦ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย :

1. มีชุมชนต้นแบบการดูแลคุ้มครองผู้สูงอายุทั้งในเขตเมืองและชนบท
2. สัดส่วนของสถานประกอบการจรรยาบรรณผู้สูงอายุ ผ่านเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 100

♦ โครงการสำคัญ :

1. สร้างระบบคุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุในสังคมเมืองและสังคมชนบท
2. ยกระดับการบริหารจัดการด้านการดูแลผู้สูงอายุให้เป็นไปตามมาตรฐาน

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)*

กระทรวงมหาดไทย (มท.) กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) กระทรวงแรงงาน (รง.) กระทรวงยุติธรรม (ยธ.) กรุงเทพมหานคร (กทม.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สภาวิชาชีพ (สภช.) และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.)

START

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรม รองรับการจัดเคลื่อนมาตรการสร้างระบบคุ้มครองและสวัสดิการผู้สูงอายุ

โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน
1. ระบบคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ 2. ขับเคลื่อนมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติ - มาตรฐานสถานดูแลผู้สูงอายุ - มาตรฐานหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ - มาตรฐานผู้ดูแลผู้สูงอายุ	กรมกิจการผู้สูงอายุ
3. โครงการเสริมสร้างศักยภาพครอบครัวเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 4. โครงการเสริมสร้างกระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว 5. โครงการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพครอบครัว (โรงเรียนครอบครัว)	กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

หมายเหตุ : โครงการ/กิจกรรม อาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องรองรับกับงบประมาณที่หน่วยงานได้รับ

6 Sustainable

S2 มาตรการย่อยที่ 1.2 ส่งเสริมการมีงานทำและมีรายได้ของผู้สูงอายุ

ส่งเสริมการมีงานทำสำหรับผู้สูงอายุ โดยให้มีการกำหนดงาน อาชีพ และระยะเวลาที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สร้างผลิตภัณฑ์สินค้าที่เป็นแบรนด์ของผู้สูงอายุ ผ่านการสนับสนุนจากรัฐ วิชากิจชุมชน และวิชากิจเพื่อสังคม

♦ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย :

ร้อยละ 80 ของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและมีงานทำ

♦ โครงการสำคัญ :

1. การส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุตามช่วงวัย (วัยต้น วัยกลาง และวัยปลาย)
2. สร้างผลิตภัณฑ์สินค้าที่เป็นแบรนด์ของผู้สูงอายุ ผ่านการสนับสนุนจากรัฐ วิชากิจชุมชน และวิชากิจเพื่อสังคม
3. ยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าที่เป็นแบรนด์ของผู้สูงอายุเพื่อเข้าตลาดสากล

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงแรงงาน (รง.)*

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) กระทรวงพาณิชย์ (พณ.) กระทรวงอุตสาหกรรม (อก.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ส.อ.ท.)

START

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรม รองรับการจัดเคลื่อนมาตรการมีงานทำ และมีรายได้ของผู้สูงอายุ

โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน
1. การกำหนดอัตราค่าจ้างรายชั่วโมงสำหรับลูกจ้างผู้สูงอายุ 2. การยกร่างปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องสำหรับการจ้างงานผู้สูงอายุ	กระทรวงแรงงาน
3. โครงการส่งเสริมความร่วมมือภาครัฐเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ	กรมกิจการผู้สูงอายุ
4. พัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุภาครัฐให้ถูกต้องและทันสมัย ง่ายต่อการเข้าถึง สืบค้น 5. พัฒนากำลังคนภาครัฐที่จะเกษียณและมีความประสงค์จะทำงานต่อไป ให้มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และทัศนคติต่องานใหม่ที่ปฏิบัติ	สำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการพลเรือน
6. ส่งเสริมความรู้และพัฒนาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
7. ส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาอาชีพคนพิการ	กรมส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ

หมายเหตุ : โครงการ/กิจกรรม อาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องรองรับกับงบประมาณที่หน่วยงานได้รับ

S3 มาตรการย่อยที่ 1.3 ระบบสุขภาพเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ

เชื่อมโยงระบบการดูแลผู้สูงอายุ เริ่มตั้งแต่ในระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ตติยภูมิ และศูนย์เชี่ยวชาญ การดูแลระยะกลาง ระยะยาว และการดูแลระยะสุดท้าย รวมทั้งการดูแลผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นเฉพาะกลุ่ม และการเตรียมความพร้อม ด้านสุขภาพของกลุ่มก่อนวัยสูงอายุ

♦ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย :

1. ร้อยละ 50 ของประชากรสูงอายุที่มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์¹²
2. ผู้สูงอายุได้รับการประเมินคัดกรองสุขภาพ ร้อยละ 90
3. ร้อยละ 70 ของผู้สูงอายุติดเตียงได้รับการดูแลสุขภาพและสังคม

♦ โครงการสำคัญ :

1. พัฒนาโครงข่ายและเชื่อมโยงระบบบริการและการดูแลผู้สูงอายุในแต่ละระดับ (ตั้งแต่ระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ตติยภูมิ และศูนย์เชี่ยวชาญ)
2. พัฒนานวัตกรรมการดูแลผู้สูงอายุระยะกลาง ระยะยาว และการดูแลระยะสุดท้ายของชีวิต
3. ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมในกลุ่ม Pre-aging

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงสาธารณสุข (สธ.)*

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงมหาดไทย (มท.) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดท.) กระทรวงแรงงาน (รง.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สภาวิชาชีพ (สภช.)

START

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรม รองรับการจัดเปลี่ยนมาตรการระบบสุขภาพเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ

โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน
<ol style="list-style-type: none"> 1. การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุแบบ Acute Care 2. การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ผู้สูงอายุ (Pre-Aging : อายุ 45-59 ปี) 3. การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเชิงป้องกัน (Preventive Long - Term Care : ผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม) 4. การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะกลาง (Intermediate Care) 5. การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) ในชุมชน 6. การพัฒนาระบบการดูแลกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ 7. การพัฒนานวัตกรรมแบบมีส่วนร่วมภาครัฐ PPP - “Early Assists for Early Prevention” / -ฯลฯ 	กระทรวงสาธารณสุข

หมายเหตุ : โครงการ/กิจกรรม อาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องรองรับกับงบประมาณที่หน่วยงานได้รับ

¹² อ้างอิงจาก แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2561

S4 มาตรการย่อยที่ 1.4 ปรับสภาพแวดล้อมชุมชนและบ้านให้ปลอดภัยกับผู้สูงอายุ

มีการปรับสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ชุมชน และโครงสร้างพื้นฐานเดิม ให้เหมาะสมและเอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ เน้นการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และท้องถิ่น โดยมีการกำหนดมาตรการเพื่อจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามาเป็นกลไกในการขับเคลื่อน

♦ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย :

1. จำนวนชุมชนต้นแบบที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ (24 แห่ง ใน 4 ภาค)¹³
2. ร้อยละ 50 ของสถานที่สาธารณะที่จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ¹⁴
3. ร้อยละ 80 ของทางเท้าในเขตเมืองมีความเหมาะสมปลอดภัยสำหรับทุกคน

♦ โครงการสำคัญ :

1. พัฒนาชุมชนและเมืองต้นแบบที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ
2. การปรับกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 ให้ครอบคลุมภาคธุรกิจที่มีขนาดเล็กเพื่อให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสมและเสนอให้ปรับปรุงมาตรการด้านผังเมืองเพื่อส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเอกชนมีการจัดสรรพื้นที่ร้อยละ 10 สำหรับผู้สูงอายุ

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงมหาดไทย (มท.)*

กระทรวงการคลัง (กค.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงอุตสาหกรรม (อก.) กระทรวงพาณิชย์ (พณ.) กระทรวงคมนาคม (คค.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กรุงเทพมหานคร (กทม.)

START

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรม รองรับการจัดเคลื่อนมาตรการปรับสภาพแวดล้อมชุมชนและบ้านให้ปลอดภัยกับผู้สูงอายุ

โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน
<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้สูงอายุ 2. การปรับกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 ให้ครอบคลุมภาคธุรกิจที่มีขนาดเล็กเพื่อให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสมและเสนอให้ปรับปรุงมาตรการด้านผังเมืองเพื่อส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเอกชนมีการจัดสรรพื้นที่ร้อยละ 10 สำหรับผู้สูงอายุ 3. ประกาศ ครม. ให้สิ่งก่อสร้างต้องได้รับการตรวจสอบ เรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก 4. โครงการวางผังพัฒนาเชิงพื้นที่เมือง/ชนบท และระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุ 	กระทรวงมหาดไทย

¹³ ที่มา : การประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ ระหว่างวันที่ 24 - 26 พฤษภาคม 2561 ณ โรงแรม เอ วัน พัทยา จังหวัดชลบุรี

¹⁴ อ้างอิงจาก ผลการประเมินแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2559)

โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน
5. โครงการปรับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้สูงอายุให้เหมาะสมและปลอดภัย	กรมกิจการผู้สูงอายุ
6. โครงการเสริมสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ	
7. การพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ (Aged -friendly Communities/ cities)	กระทรวงสาธารณสุข
8. โครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุรายได้ปานกลาง	การเคหะแห่งชาติ
9. โครงการปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยและผู้ยากไร้	
10. ส่งเสริมและสนับสนุนการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ	กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

หมายเหตุ : โครงการ/กิจกรรม อาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องรองรับกับงบประมาณที่หน่วยงานได้รับ

S5 มาตรการย่อยที่ 1.5 ธนาคารเวลา สำหรับการดูแลผู้สูงอายุของประเทศไทย

ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรม กลุ่ม ในชุมชนขับเคลื่อนให้เกิดการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบ “ธนาคารเวลา” โดยต้องมีการจัดทำระบบการจัดการ การจัดเก็บข้อมูล ให้สอดคล้องกับบริบทในเมืองและชุมชน

♦ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย :

ร้อยละ 10 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) มีการดำเนินงาน ในรูปแบบธนาคารเวลาสำหรับการดูแลผู้สูงอายุของประเทศไทย

♦ โครงการสำคัญ :

เสริมพลังจิตอาสาร่วมพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนผ่านธนาคารเวลา

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)*

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กรุงเทพมหานคร (กทม.) สภาวิชาชีพ (สช.)

START

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรม รองรับบริการขับเคลื่อนมาตรการธนาคารเวลา สำหรับการดูแลผู้สูงอายุของประเทศไทย

โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน
ธนาคารเวลาสำหรับการดูแลผู้สูงอายุของประเทศไทย	กรมกิจการผู้สูงอายุ

หมายเหตุ : โครงการ/กิจกรรม อาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องรองรับกับงบประมาณที่หน่วยงานได้รับ

S6 มาตรการย่อยที่ 1.6 การสร้างความรอบรู้ให้คนรุ่นใหม่เตรียมความพร้อมในทุกมิติ

ส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความรู้ในการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านสุขภาพ การออกกำลังกาย ด้านเศรษฐกิจ การวางแผนทางการเงิน โดยส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมในสถาบันการศึกษาให้เด็กและเยาวชน และการสร้างสื่อเพื่อส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในวงกว้างร่วมกัน

♦ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย :

1. ร้อยละ 90 ของประชากรอายุ 18 - 59 ปี (40,671,216 คน) มีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ
2. ร้อยละ 95 ของประชากรอายุ 30 - 59 ปี (29,478,124 คน) มีหลักประกันยามชราภาพ
3. ร้อยละ 20 ของรายการที่ผลิตเพื่อส่งเสริมการเตรียมความพร้อมยามสูงอายุ

♦ โครงการสำคัญ :

1. สร้างคนรุ่นใหม่ หัวใจกตัญญู และ Young Smart Security
2. กำหนดมาตรการเพื่อกระตุ้นสังคมกตัญญู

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.)*

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) กระทรวงการคลัง (กค.) กระทรวงมหาดไทย (มท.) กระทรวงวัฒนธรรม (วธ.) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดท.) กระทรวงแรงงาน (รง.) กรมประชาสัมพันธ์ (กปส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สภาภาษาไทย

START

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรม รองรับการจัดเปลี่ยนมาตรการการสร้างความรอบรู้ให้คนรุ่นใหม่เตรียมความพร้อมในทุกมิติ

โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน
1. การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจให้แก่ผู้รับผิดชอบทุกระดับ (หน่วยงาน/สถานศึกษา)	กระทรวงศึกษาธิการ
2. การสร้างองค์ความรู้ในแต่ละมิติให้แก่บุคลากรของสถานศึกษาและการออกแบบการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเนื้อหาและช่วงวัยของกลุ่มเป้าหมาย	
3. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ในสถานศึกษา	
4. ส่งเสริมความรอบรู้ให้ประชาชนตระหนักและเตรียมความพร้อมในทุกมิติ	
5. ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ (อบรมบุคลากรภาครัฐ/ อบรมให้กับแกนนำ/ผู้นำของชุมชนโดยผ่านองค์กรเครือข่าย)	กรมกิจการผู้สูงอายุ
6. ส่งเสริมพัฒนาวัด/ศาสนสถานให้เป็นวัดรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literate Temple)	กระทรวงสาธารณสุข

โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน
8. พัฒนากำลังคนภาครัฐให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติ เพื่อการเป็นประชาชนสูงอายุที่มีศักยภาพ 9. ส่งเสริมสุขภาพป้องกันการเจ็บป่วย และดูแลตนเองเบื้องต้น ทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิต 10. พัฒนากำลังคนภาครัฐให้ตระหนักถึงความสมดุลของชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน (Work - Life Balance) 11. ส่งเสริมและสร้างวินัยการออมให้กับกำลังคนภาครัฐ	สำนักงาน ก.พ.
12. โครงการส่งเสริมความเข้มแข็งสภาเด็กและเยาวชน	กรมกิจการเด็กและเยาวชน

หมายเหตุ : โครงการ/กิจกรรม อาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องรองรับกับงบประมาณที่หน่วยงานได้รับ

มาตรการหลักที่ 2 • การยกระดับขีดความสามารถ สู่การบริหารจัดการภาครัฐ 4.0

C1 มาตรการย่อยที่ 2.1 ยกระดับความร่วมมือ เสริมสร้างพลังสังคมสูงอายุ

บูรณาการการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ทั้งในระดับนโยบาย หน่วยงานภาครัฐ สู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ สร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ พัฒนาระบบติดตามประเมินผล เชื่อมโยงกลไกที่มีตั้งแต่ระดับพื้นที่สู่ระดับนโยบาย

♦ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย :

ทุกหน่วยงานหลักที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ มีการรายงานความก้าวหน้าของการทำงานต่อคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

♦ โครงการสำคัญ :

1. พัฒนากลไกและระบบติดตามประเมินผลในทุกระดับ
2. เสริมพลังและสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกการขับเคลื่อนสังคมสูงอายุในระดับพื้นที่

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)*

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) / ทุกหน่วยงาน

START

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรม รองรับการจัดขับเคลื่อนมาตรการยกระดับความร่วมมือ เสริมสร้างพลังสังคมสูงอายุ

โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน
การขับเคลื่อนมาตรการระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ	กรมกิจการผู้สูงอายุ

หมายเหตุ : โครงการ/กิจกรรม อาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องรองรับกับงบประมาณที่หน่วยงานได้รับ

C2 มาตรการย่อยที่ 2.2 การปรับเปลี่ยนกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ข้อบังคับ ให้เอื้อต่อการทำงานด้านผู้สูงอายุ
 หน่วยงานที่ดำเนินการด้านผู้สูงอายุ มีการปรับกฎหมาย ระเบียบในการทำงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้เอื้อต่อการทำงาน
 และทันต่อสถานการณ์ และแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับบริบทสังคมแต่ละพื้นที่

♦ **ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย :**

ร้อยละ 100 ของกฎหมายที่ได้รับการแก้ไข มีการบังคับใช้

♦ **โครงการสำคัญ :**

ปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบในการทำงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้เอื้อต่อการทำงานและทันต่อสถานการณ์

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)*

กระทรวงยุติธรรม (ยธ.) กระทรวงแรงงาน (รง.) กระทรวงการคลัง (กค.) กระทรวงมหาดไทย (มท.) สำนักงาน
 การตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) กรุงเทพมหานคร (กทม.) กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพ
 แห่งชาติ (สปสช.) เมืองพัทยา

**ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรม รองรับการจัดเคลื่อนมาตรการปรับเปลี่ยนกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ข้อบังคับ
 ให้เอื้อต่อการทำงานด้านผู้สูงอายุ**

โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน
1. ผลักดันการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญ แห่งชาติ (ร่าง พ.ร.บ. คนบ.) และร่างพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ (ร่าง พ.ร.บ. กบช.)	กระทรวงการคลัง
2. โครงการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับข้อกฎหมาย เพื่อพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพ การดำเนินงานของ กอช. 3. การเสนอปรับแก้กฎกระทรวง ภายใต้พระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ. 2554 4. การเสนอปรับแก้ไขข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ. 2554	กองทุนการออมแห่งชาติ
5. ปรับประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ เพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงาน และบริหารจัดการกองทุน หลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ 6. ปรับประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ การดำเนินงานและบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพระดับจังหวัด 7. การศึกษาวิเคราะห์และปรับปรุงพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546	สำนักงานหลักประกัน สุขภาพแห่งชาติ

หมายเหตุ : โครงการ/กิจกรรม อาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องรองรับกับงบประมาณที่หน่วยงานได้รับ

C3 มาตรการย่อยที่ 2.3 ปฏิรูประบบข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยงานที่ให้บริการด้านผู้สูงอายุ มีการเชื่อมโยงข้อมูลผู้สูงอายุระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลผู้สูงอายุในภาพรวม ตั้งแต่สภาพปัญหา ความต้องการ และบริการที่ผู้สูงอายุได้รับจากภาครัฐ

♦ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย :

1. มีฐานข้อมูลด้านผู้สูงอายุที่ทันสมัยและสามารถเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานอย่างต่อเนื่องทุกปี
2. มีการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและแผน ในการปฏิบัติงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในกลุ่มผู้สูงอายุ

♦ โครงการสำคัญ :

บูรณาการฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานรองรับสังคมสูงอายุ

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)*

กระทรวงมหาดไทย (มท.) กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) กระทรวงแรงงาน (รง.) กระทรวงการคลัง (กค.) กระทรวงพาณิชย์ (พณ.) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดท.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

START

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรม รองรับบริการขับเคลื่อนมาตรการปฏิรูประบบข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน
1. โครงการจัดการระบบฐานข้อมูลเพื่อรองรับสังคมสูงวัยและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเชิงยุทธศาสตร์จากข้อมูลผู้สูงอายุไทย	กรมกิจการผู้สูงอายุ
2. จัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (LTC)	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

หมายเหตุ : โครงการ/กิจกรรม อาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องรองรับกับงบประมาณที่หน่วยงานได้รับ

C4 มาตรการย่อยที่ 2.4 พลิกโฉมนวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมสูงอายุ

มีการส่งเสริมให้มีการนำนวัตกรรมทางสังคมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ไปขับเคลื่อนขยายผลในพื้นที่ มีการส่งเสริมให้ภาคเอกชน เครือข่ายภาคี ผู้ประกอบการ สร้างและผลิตนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุในเชิงพาณิชย์ เพื่อสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าถึงนวัตกรรมได้มากขึ้น

♦ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย :

รูปแบบและจำนวนที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับการใช้ประโยชน์กับผู้สูงอายุ

♦ โครงการสำคัญ :

1. ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตประจำวัน
2. กำหนดมาตรการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ภาคธุรกิจเอกชน และผู้ประกอบการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุ
3. ส่งเสริมให้มีการพัฒนานวัตกรรมที่ใช้วัสดุจากท้องถิ่นเพื่อผู้สูงอายุ

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท.)*

กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานประมาณ

START

ตัวอย่างโครงการ/กิจกรรม รองรับการจัดตั้งมาตรการพลิกโฉมนวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมสูงอายุ

โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน
<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงการจัดทำฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์และบริการสำหรับผู้สูงอายุ 2. โครงการจัดตั้งภาคีกลุ่มผู้ใช้นวัตกรรม ภาคีกลุ่มนักวิจัย/นักวิชาการ และภาคีกลุ่มอุตสาหกรรมและบริการ (User Consortium, R&D Consortium และ Industrial Consortium) 3. โครงการ “การออกแบบและพัฒนา ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมสำหรับผู้สูงอายุ” 4. โครงการยกระดับความสามารถของผู้ประกอบการ SMEs และ Start-up ให้สามารถผลิตผลิตภัณฑ์นวัตกรรมได้ในระดับอุตสาหกรรม 5. โครงการส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐ-เอกชน เพื่อการใช้ประโยชน์จากบัญชีนวัตกรรมไทย ด้านผลิตภัณฑ์ผู้สูงอายุ 6. โครงการ “ระบบบริหารจัดการดูแลผู้สูงอายุ” ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 7. โครงการนำร่องพัฒนาเขตอุตสาหกรรมผู้สูงอายุ 8. โครงการการจัดการความรู้และพัฒนารูปแบบนวัตกรรม เพื่อการขับเคลื่อนทางสังคมรองรับสังคมสูงวัย 	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

หมายเหตุ : โครงการ/กิจกรรม อาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องรองรับกับงบประมาณที่หน่วยงานได้รับ

บทที่ 6

กลไกและการติดตามประเมินผล

1. กลไก มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

เพื่อให้การดำเนินมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ มีการบูรณาการในภาพรวมของประเทศ จึงได้มีการบูรณาการกลไกในการขับเคลื่อน และการติดตามประเมินผลดังนี้

ระดับประเทศ

- คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

หน้าที่ : กำกับ ติดตาม และพิจารณาให้การสนับสนุนหน่วยงานของรัฐและเอกชนในการขับเคลื่อนมาตรการ

- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ

หน้าที่ : บูรณาการการดำเนินงาน รวมทั้ง ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการขับเคลื่อนให้กับคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

หน่วยงานหลัก

- หน่วยงานหลัก (พม. / สง. / สร. / มท. / ศร. / วท.)

หน้าที่ : ขับเคลื่อน ติดตามผลการดำเนินงานในประเด็นที่รับผิดชอบ และประสานหน่วยงานร่วม พร้อมทั้งรายงานคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ ไตรมาสละ 1 ครั้ง

- หน่วยงานร่วม

หน้าที่ : ร่วมขับเคลื่อนมาตรการ และรายงานผลการดำเนินงานกับหน่วยงานเจ้าภาพหลัก

ระดับจังหวัด

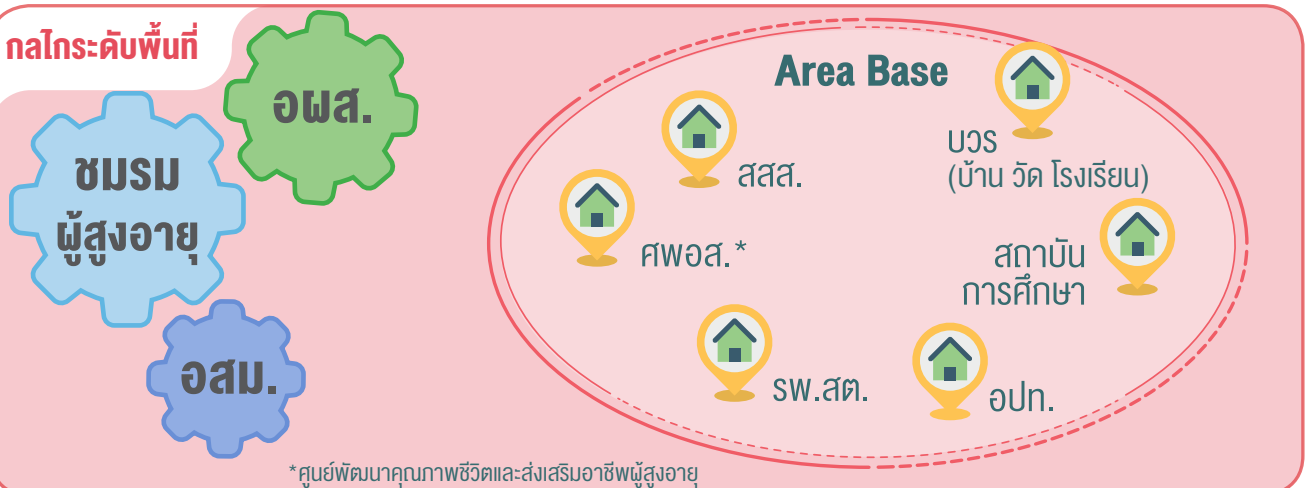
- คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด (กสจ.)

หน้าที่ : ขับเคลื่อนมาตรการ ระดับจังหวัด พร้อมรายงานผลการดำเนินงานในจังหวัดให้กับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ

- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ.)

หน้าที่ : เป็นผู้ประสานงานหลักในการขับเคลื่อนงานในระดับจังหวัด

กลไกระดับพื้นที่

*ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ

1.1 ระดับนโยบาย

- 1.1.1 คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เป็นกลไกในการบูรณาการภาพรวมระดับประเทศ โดยมีหน้าที่ กำกับ ติดตาม และพิจารณาให้การสนับสนุนหน่วยงานของรัฐ และเอกชนในการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ
- 1.1.2 คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ ภายใต้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ โดยคณะกรรมการดังกล่าว ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธาน รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ได้รับมอบหมาย เป็นรองประธาน และอธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

1.2 ระดับหน่วยงาน

- 1.2.1 หน่วยงานเจ้าภาพหลัก จำนวน 6 กระทรวง (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี) เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนมาตรการ จัดทำแผนปฏิบัติการและสนับสนุนงบประมาณ ในการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ ติดตามผลการดำเนินงานในมาตรการที่รับผิดชอบ และประสาน หน่วยงานร่วมในประเด็นที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ
- 1.2.2 หน่วยงานร่วมในแต่ละมาตรการฯ มีหน้าที่ขับเคลื่อนมาตรการระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ และรายงานผลการดำเนินงานกับหน่วยงานเจ้าภาพหลัก

1.3 ระดับจังหวัด

- 1.3.1 คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด (กสจ.) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนระดับจังหวัด จัดทำแผนขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เป็นศูนย์กลาง ประสานงาน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์งาน หรือกิจกรรมเกี่ยวกับการขับเคลื่อนนโยบายเร่งด่วนด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งร่วมมือและประสานงานกับราชการ บริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และองค์การสวัสดิการสังคมในการขับเคลื่อนงานระดับจังหวัด
- 1.3.2 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ.) เป็นผู้ประสานงานหลักในการขับเคลื่อนงาน ในระดับจังหวัด

1.4 ระดับพื้นที่

- 1.4.1 คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.)
- 1.4.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 1.4.3 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) 7,244 ตำบล
- 1.4.4 ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) จำนวน 1,278 แห่ง
- 1.4.5 สถาบันการศึกษาที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 32,319 แห่ง
- 1.4.6 ชมรมผู้สูงอายุ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุข เป็นต้น เป็นกลไกในการขับเคลื่อนกิจกรรม สำหรับผู้สูงอายุ เชื่อมต่อกันระหว่างคณะกรรมการระดับจังหวัด หน่วยงานภายในจังหวัดกับพื้นที่ และผู้สูงอายุ

2. การติดตามประเมินผลมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

2.1 การติดตาม

กำหนดให้หน่วยงานเจ้าภาพหลัก ติดตามผลการดำเนินงานในประเด็นที่รับผิดชอบ และรายงานผลการดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนดให้กับคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ ไตรมาสละ 1 ครั้ง

2.2 การประเมินผล

กำหนดให้คณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ นำเป้าหมายร่วมของมาตรการฯ คือ ผู้สูงอายุเป็น Active Ageing : Healthy, Security and Participation เป็นกรอบในการประเมินผลการดำเนินงานตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งรายงานผลการประเมินและจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการภายหลังปี 2564 ต่อคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

ກາດພນວກ

คำสั่งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

ที่ ๑ / ๒๕๖๑

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ

อาศัยตามอำนาจตามความในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ ประกอบกับมติที่ประชุมคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ครั้งที่ ๒ / ๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑	ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ประธานอนุกรรมการ
๑.๒	รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข
ที่ปลัดกระทรวงสาธารณสุข มอบหมาย	รองประธานอนุกรรมการ
๑.๓	ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ	อนุกรรมการ
๑.๔	ผู้แทนกระทรวงการคลัง	อนุกรรมการ
๑.๕	ผู้แทนกระทรวงคมนาคม	อนุกรรมการ
๑.๖	ผู้แทนกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	อนุกรรมการ
๑.๗	ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์	อนุกรรมการ
๑.๘	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการ
๑.๙	ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม	อนุกรรมการ
๑.๑๐	ผู้แทนกระทรวงแรงงาน	อนุกรรมการ
๑.๑๑	ผู้แทนกระทรวงวัฒนธรรม	อนุกรรมการ
๑.๑๒	ผู้แทนกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	อนุกรรมการ
๑.๑๓	ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	อนุกรรมการ
๑.๑๔	ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข	อนุกรรมการ
๑.๑๕	ผู้แทนกรุงเทพมหานคร	อนุกรรมการ
๑.๑๖	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๑.๑๗	ผู้แทนสำนักงบประมาณ	อนุกรรมการ
๑.๑๘	ผู้แทนกรมกิจการเด็กและเยาวชน	อนุกรรมการ
๑.๑๙	ผู้แทนกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว	อนุกรรมการ
๑.๒๐	ผู้แทนการเคหะแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๑.๒๑	ผู้แทนสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๑.๒๒	ผู้แทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ	อนุกรรมการ
๑.๒๓	ผู้แทนกองทุนการออมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๑.๒๔	อธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ	อนุกรรมการและเลขานุการ

๑.๒๕ ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน
กรมกิจการผู้สูงอายุ

อนุกรรมการ
และผู้ช่วยเลขานุการ

๑.๒๖ เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์และแผนงาน
กรมกิจการผู้สูงอายุ ที่ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์
และแผนงาน กรมกิจการผู้สูงอายุ มอบหมาย

อนุกรรมการ
และผู้ช่วยเลขานุการ

๒. อำนาจหน้าที่

๒.๑ กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ

๒.๒ ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุสู่การปฏิบัติ รวมทั้ง
ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน

๒.๓ บูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน ในการขับเคลื่อน
นโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ

๒.๔ แต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องได้ตามความเหมาะสม

๒.๕ ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติมอบหมาย

ทั้งนี้ ให้คณะอนุกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป จนกว่าจะเสร็จสิ้นภารกิจ

สั่ง ณ วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑

พลเอก

(ฉัตรชัย สาริกัลยะ)

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นางไพวรรณ พลวัน

นางสาวแรมรุ่ง วรรณ

อธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ

รองอธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ

คณะผู้จัดทำ

นางศิริลักษณ์ มีมาก

นางสาวกอบกุล กวังชวน

นางสาวนพวรรณ นวลมณี

นางสาวพิมพ์จิตตา บุญศรี

ว่าที่ ร.ต. หญิง เสาวภา อูสาพรหม

นางสาวสิตาภัทร น้อยใสะ

ผู้อำนวยการยุทธศาสตร์และแผนงาน

ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและยุทธศาสตร์

นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ

นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติการ

นักพัฒนาสังคม

ช่วยปฏิบัติงานด้านวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์

กรมกิจการผู้สูงอายุ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

อาคารมหานครยิปซั่ม ชั้น 20 โซน B

เลขที่ 539/2 ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ : 0 2642 4336 ต่อ 445 FAX : 0 2642 4337 ต่อ 309

6 Sustainable 4 Change

